

УДК 330. 111. 4

Носик О. М.

Національний фармацевтичний університет

ФУНКЦІЇ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК ЧИННИКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

На основі порівняльного, системного і функціонального аналізу розкрито зміст та головні види функцій людського капіталу у соціально-інноваційній моделі економічного розвитку. Охарактеризовано особливості людського капіталу як нематеріального порівняно з фізичним капіталом. Обґрунтовано зміст власних і вмієних функцій людського капіталу на індивідуальному, корпоративному та національному рівнях.

Ключові слова: людський капітал, нематеріальний та фізичний капітал, власні і вмієні функції людського капіталу, індивідуальний, корпоративний, національний рівні системи функцій людського капіталу, соціально-інноваційна модель економічного розвитку.

Постановка проблеми. Людський капітал є пріоритетним чинником соціально-економічного розвитку на інноваційній основі та узагальнюючим показником його рівня і результатів. Становлення економіки знань обумовлює суттєві трансформації як інноваційної моделі розвитку економіки, так і соціально-економічної ролі людського капіталу, що значно актуалізує теоретичні дослідження змісту, напрямів реалізації, чинників ефективності його функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У теперішній час вже сформована і інтенсивно розвивається науково-дослідна програма людського капіталу, що відповідає моделі розвитку науки англійського математика, логіка і філософа науки І. Лакатоса. Як пише М. Блауг, «теорія людського капіталу насправді є прекрасним прикладом дослідницької програми: її не можна звести до єдиної теорії, до простого застосування стандартної теорії капіталу до певних економічних явищ» [1, с. 317]. Твори вітчизняних і зарубіжних фахівців з економічної теорії, соціології, філософії, права, психології, менеджменту складають теоретико-методологічну основу дослідження ролі та функцій людського капіталу в економіці знань.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасний період аналізу функцій людського капіталу присвячено роботи А. Артем'єва, Л. Борисенкової, Н. Корольової, І. Лазаревої, Е. Лобачової, Л. Ревуцької, О. Святодух. Але зараз є відсутнім єдиний підхід до визначення змісту та головних видів функцій людського капіталу.

Мета статті. Метою цієї роботи є визначення та класифікація функцій людського капіталу як основи соціально-інноваційної моделі економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Україні в умовах довготривалої інноваційної дисфункції економіки потрібна не реанімація задекларованої у великій кількості офіційних документів, але так і не реалізованої інноваційної моделі, а її перетворення у соціально-інноваційну модель, головними теоретичними засадами якої є соціальна визначеність і спрямованість інноваційного процесу, соціальна орієнтованість його факторів і результатів, інноватизація як радикальна зміна соціального середовища інноваційної діяльності, взаємообумовленість соціального-економічного і інноваційного розвитку, провідна роль людського капіталу.

У теперішній час категорія людського капіталу відображає соціально-економічні явища і процеси, притаманні етапу трансформації індустріального суспільства у постіндустріальне. Це специфічна економічна категорія економіки знань. Як підкреслює А. Чухно, людський капітал як еко-

номічна категорія знаменує собою новий етап у розвитку людини та її праці, коли в одній особі поєднуються і власник знань як основного виробничого ресурсу, і власник умінь їх використовувати у процесі виробництва [2, с. 12].

Визначення та класифікація функцій людського капіталу у соціально-інноваційній моделі економічного розвитку охоплює такі взаємопов'язані напрями дослідження: 1) з'ясування особливостей людського капіталу порівняно з капіталом речовим (фізичним). Річ у тому, що людський капітал є одним з головних ресурсів соціально-інноваційного розвитку, отже його функції та напрями їх реалізації обумовлено сутнісними особливостями цього специфічного економічного ресурсу; 2) розкриття соціально-економічної ролі людського капіталу як цілісної системи його функцій, що потребує обґрунтування критеріїв виокремлення напрямів її реалізації – функцій; визначення рівня системи, її структури та взаємозв'язків з зовнішнім середовищем її функціонування.

Людський капітал як основа, фактор і критерій економічного розвитку в умовах економіки знань – це продуктивні сили людини (біофізичні, інтелектуальні, соціальні), що формуються та накопичуються в результаті суспільного інвестування (з боку індивідуума, родини, суб'єктів господарювання, держави, громадських утворень та ін.) у людину та є джерелом зростання вартості та доходів. Людський капітал можна представити як:

– запас успадкованих та набутих здібностей, навичок та вмінь людини до продуктивної діяльності, який накопичується та використовується в процесі її життєдіяльності, відтворюється на базі інвестицій та забезпечує ефективне виробництво і споживання, є чинником отримання різних форм доходу;

– процес – використання продуктивних сил людини, що забезпечує зростання вартості.

Людський капітал є капіталом нематеріальним. Як підкреслює Г.В. Рожков, «нематеріальний капітал має неречову (нематеріальну) природу, тому його іноді називають «невидимими активами» [3]. У складі людського капіталу: 1) невідчужені від людини її здібності (біофізичні, трудові, інтелектуальні, підприємницькі, творчі) до продуктивної діяльності; 2) права інтелектуальної власності, що належать особі та є нематеріальними. Тому, вважаємо, дискусійною точкою зору Ю. Корчагіна, який пише, що «у деяких працях ЛК (людський капітал – доповнення О.М. Носик) називають навіть нематеріальним капіталом (уподібнюючи його інтелектуальному капіталу). Насправді ЛК – і матеріальний, і інтелектуальний капітал, ядром якого є цілком матеріальні, живі і освічені люди. Плюс їх знання та інтелект. Люди – професіона-

ли у своїх видах діяльності. І в ЛК входить також все те матеріальне, що безпосередньо сприяє ефективній трудовій діяльності та високій якості життя цих людей» [4]. Дійсно, капітал втілений у людині, але це не дає підстав включати її до його складу. Це нематеріальний капітал людини, який використовується нею у продуктивній діяльності (виробництві продуктів, наданні послуг тощо) з метою отримання доходу та інших вигод.

Людському капіталу притаманні риси, що поєднують його з фізичним (речовим) капіталом, і сутнісні відмінності. Як і фізичний капітал, людський капітал є об'єктом і результатом інвестування, благом довготривалого користування, має певний цикл кругообігу, зношується морально та фізично, амортизується. «Людський капітал, як і будь-який інший вид капіталу, є результатом інвестування та накопичення протягом певного часу доходу, який в майбутньому буде реінвестований в подальший розвиток та накопичення» [5]. Як підкреслює Р. Капелюшніков, «у головному людський капітал подібний фізичному: він являє собою благо тривалого користування; вимагає витрат по ремонту і утриманню; може застарівати ще до того, як відбудеться його фізичний знос» [6].

Головними особливостями людського капіталу порівняно з речовим (фізичним) капіталом є такі:

1) неречова (нематеріальна) природа як втіленість у людині, що обумовлює його невідчуженість від носія (неліквідність), окрім прав інтелектуальної власності людини, та можливість використання іншими суб'єктами на умовах відносин найму (оренди), а не купівлі-продажу. На обґрунтовану думку Р. Капелюшнікова, в сучасному суспільстві людина, на відміну від верстата або пакета акцій, не може бути предметом купівлі-продажу (таке можливо лише у рабовласницькій економіці). Як наслідок, на ринку встановлюються тільки ціни за «оренду» людського капіталу (у вигляді ставок заробітної плати), тоді як ціни на його активи відсутні» [6];

2) велика роль нематеріальної мотивації до інвестицій, коли, наприклад, витрати на освіту дитини здійснюються родиною не тільки з метою отримання високих доходів у майбутньому, а і заради зміни її кола спілкування, підвищення соціального статусу тощо;

3) залежність величини людського капіталу від середньої тривалості життя та періоду працездатності людини, що обумовлено умовами життя та праці. «Величина людського капіталу, – пише А.А. Чухно, – залежить і від середньої тривалості життя особистості, періоду її активного працездатного віку. Такі чинники, в свою чергу, обумовлені умовами життя: сумою доходів, забезпеченістю житлом, житлово-комунальним обслуговуванням, системою культурних послуг тощо. Життя людини великою мірою визначається також станом медичного обслуговування, доступністю ліків, системою лікування і відпочинку, фізичної культури та спорту тощо» [7];

4) значна роль чинників споживання у формуванні людського капіталу;

5) вичерпаність людського капіталу та можливість його втрати внаслідок невикористання. «Людський капітал – це вичерпний ресурс, який потребує внесків через здатність до зношення та морального старіння, має здатність до оновлення, вдосконалення та розвитку [8];

6) кругообіг людського капіталу можливо представити як специфічний інвестиційний цикл: у вартісному вимірі кругообіг людського капіталу

охоплює фази його створення на базі інвестицій індивіда, родини, фірм, держави та ін.. інвесторів у людський розвиток, використання на індивідуальному, корпоративному, національному рівнях (що також потребує певних інвестицій), результатом якого є зростання вартості та отримання доходу (матеріального і нематеріального), додаткового інвестування у відтворення людського капіталу на якісно новому рівні;

7) здатність людського капіталу до оновлення, вдосконалення, розвитку та самопродукування;

8) забезпечення власнику і користувачеві людського капіталу не тільки різних форм доходу (матеріального, грошового), а і нематеріальних вигод (наприклад, людський капітал є чинником таких нематеріальних вигод його власника, як репутація та конкурентоспроможність на ринку праці);

9) застосування як вартісних, так і не вартісних показників для оцінки людського капіталу, яка може бути грошовою і негрошовою. Основу грошової оцінки людського капіталу складає метод капіталізації або ефекту від його використання, або споживчих витрат. На відміну від людського капіталу, як вказує Б. Пасхавер, оцінка відтворювального капіталу не потребує дисконтного розрахунку; речові блага мають реальну ринкову ціну, яку повинен відображати бухгалтерський облік шляхом поточних та періодичних переоцінок балансових позицій [9, с. 54].

Особливості людського капіталу, його визначальне місце та провідна роль в економіці знань концентровано відображає система його функцій. Як економічний ресурс капітал виконує функції виробництва продукту (послуг), забезпечення власнику факторного доходу, зростання вартості. Функції людського капіталу як «обов'язка, кола діяльності» [10, с. 498] обумовлено його природою та роллю у соціально-економічному розвитку.

У сучасних наукових джерелах існує багато пропозицій щодо класифікації функцій людського капіталу. А. Артем'єв вважає, що складовими загальної сукупності функцій людського капіталу є такі функції: 1) соціально-економічна. Призначення даної функції полягає у формуванні та розвитку виробництва і виробничих відносин; 2) ціннісноутворююча. Ця функція дозволяє людині реалізувати особистісні мотиви, бажання, потреби; 3) мотивуюча. Приналежність людини до людського капіталу суспільства вже сама по собі є потужним стимулом до зростання виробництва, бажанням діяти в інтересах і на благо своїх потреб; 4) комунікаційна. Через використання комунікаційних потоків розвиток продуктивних сил суспільства [11].

О. Святодух, Н. Корольова, Л. Ревуцька називають такі функції людського капіталу: 1. Економічна, що забезпечує істотне прискорення економічного зростання і прирощення національного багатства країни, а також приріст доходів індивіда для здійснення життєдіяльності як суб'єкта людського капіталу, так і його сім'ї. 2. Стимулююча, що сприяє прискоренню приросту прибутку за рахунок формування і реалізації необхідних підприємству систем знань і відносин, які, в свою чергу, забезпечують високоефективну господарську діяльність. 3. Інноваційна, сприяюча розвитку НТП, оскільки людський капітал є головним джерелом нововведень. 4. Соціальна, що сприяє розвитку людини як особистості, що забезпечує підвищення її соціального статусу. 5. Інвестиційна, що припускає вкладення коштів у людський капітал і сприяє його розширеному відтворен-

ню. Інвестиції в людський капітал забезпечують більш високий дохід у майбутньому як для окремої людини, так для інших можливих інвесторів. 6. Креативна, що сприяє самовираженню, реалізації творчих та інтелектуальних можливостей людини [12; 13].

Е.Н. Лобачова і Л.Н. Борисенкова розрізняють функції людського капіталу відповідно до певних рівнів його функціонування: на рівні окремого індивіда – це економічна і стимулююча функції; на мікрорівні – прогностична (оцінка ступеня використання людського капіталу) і виробничо-економічна функції; на макрорівні – трансляційна функція, змістом якої є спадковість, передавання людського капіталу, і стратегічна функція, яка проявляється у тому, що людський капітал є одним із елементів, що є супутнім розвитку держави, руху науково-технічного прогресу в межах держави, економічному зростанню [14].

І. Лазарева виокремлює такі функції людського капіталу: відтворювальну (базову), персоніфікації знань, інноваційну, саморозвитку суб'єкта – носія людського капіталу, інтеграції потоків знань і вартості [15].

На нашу думку, розглядаючи роль людського капіталу у суспільному розвитку як цілісну систему його функцій, треба, по-перше, визначити її рівні – функції людського капіталу індивіда (індивідуальний рівень), фірми (корпоративний рівень), суспільства (національний рівень); по-друге, встановити сферу функціонування людського капіталу, по відношенню до якої будуть визначатися напрями реалізації його суспільної ролі: економічна, соціальна, політична, культурна тощо. Як вже визначалося, метою цього дослідження є розкриття функцій людського капіталу індивіда, фірми, суспільства у соціально-інноваційній моделі економічного розвитку. По-третє, оскільки користувачем людського капіталу може бути не тільки його власник (носій), а і користувач (орендар), доцільним є виокремлення його а) власних функцій, які є напрямками реалізації ролі людського капіталу у забезпеченні певного рівня розвитку (економічного, соціального, культурного тощо) його власника; б) вмієних функцій як напрямів використання людського капіталу, спрямованого на досягненню цілей користувача (користувачем людського капіталу є його власник, а також особа, організація, суспільство, що використовують послуги людського капіталу для досягнення певних цілей). У широкому розумінні на національному рівні вмієні функції людського капіталу – це «коло зобов'язань» щодо суспільного розвитку у певний історичний період. Власні і вмієні функції людського капіталу тісно взаємопов'язані та у сукупності відображають його соціально-економічну природу і роль як базового ресурсу суспільного розвитку в умовах економіки знань.

Розглянемо власні і вмієні функції людського капіталу залежно від рівнів їх реалізації.

Індивідуальний рівень. Головними власними функціями людського капіталу індивіда є такі: 1) *ресурсна* – людський капітал є базовим ресурсом а) складної (інтелектуальної) праці – праці, яка потребує підготовки, навчання, творчого підходу, новацій та продукує інтелектуальний (знаннємісткий) продукт; б) інноваційної діяльності, спрямованої на розробку та впровадження інновацій, у тому числі і інноваційного підприємництва; 2) *відтворювальна* – людський капітал є основою створення та накопичення запасу

здібностей, навичок та умінь людини до високоефективної діяльності; 3) *комерціалізаційна* – забезпечення власнику людського капіталу певного рівня доходу та його зростання; 4) *соціалізаційна* – людський капітал є основою соціалізації людини, набуття нею певного соціального статусу. Тобто відносно до індивіда як власника коло зобов'язань (соціально-економічна роль) людського капіталу охоплює забезпечення його ефективної трудової, підприємницької, інноваційної діяльності та соціалізації, накопичення запасу знань та здібностей та їх економічну реалізацію (комерціалізацію) у формі отримання та підвищення певного рівня доходу та інших вигод (у тому числі нематеріальних). Оскільки власник людського капіталу є і його користувачем, то на індивідуальному рівні використання його власні функції є одночасно і вмієними. При цьому зміст функцій може змінюватися залежно від конкретних обставин та цілей його реалізації індивідом.

Корпоративний рівень. Складовою інтелектуального капіталу фірми є фірмово-специфічний людський капітал найманих працівників, який не є її власністю, але використовується для досягнення певних цілей бізнесу. Тому зміст та характер реалізації власних функцій людського капіталу найманого працівника (ресурсної, відтворювальної, комерціалізаційної і соціалізаційної) відображають не тільки особливості (інтелектуальні, біофізичні, моральні та ін.) індивіда, а і специфіку бізнесу.

Фірма, організуючи професійне навчання працівників, здійснюючи певні організаційно-соціальні заходи, є інституціональним інвестором у їх фірмово-специфічний людський капітал, а її цілі визначають зміст вмієних функцій їх людського капіталу. Отже, на корпоративному рівні вмієні функції фірмово-специфічного людського капіталу працівників спрямовані на досягнення цілей фірми як інвестора і користувача. До них належать: 1) *виробнича* функція – виробництво продукції, надання послуг тощо; 2) *інноваційна* – фірмово-специфічний людський капітал є пріоритетним ресурсом інноваційної діяльності фірми; 3) *економічна* – забезпечення фірмі певного рівня прибутку та його зростання; 4) *ринкова* – використання фірмою людського капіталу, що має високі якісні характеристики (особливо у сферах надання високотехнологічних, виробництва наукомісткої продукції), є одним з провідних факторів її конкурентоспроможності на національному та світовому ринках; 5) *організаційно-адаптаційна* – забезпечення організаційного розвитку фірми як основи її пристосування (навчання) до нових умов та правил ведення бізнесу. В економіці знань людський капітал працівників фірми є основою набуття нею рис інтелектуальної організації, що навчається, головним ресурсом якої є інтелектуальні трудові ресурси; 6) *соціально-адаптаційна* – забезпечення реалізації соціальної ролі бізнесу, його соціальної відповідальності.

Національний рівень. Національний людський капітал не є адитивною системою – це не сума людських капіталів індивідів та фірм, а їх інтегративна цілісність, яка забезпечує соціально-економічний розвиток в умовах економіки знань. В соціально-інноваційній моделі розвитку національної економіки його вмієними функціями є: 1) *соціально-інноваційна* – забезпечення суспільного розвитку на базі інновацій: техніко-технологічних, економічних, управлінських, соціальних

тощо; 2) *синергетична* – досягнення позитивного синергетичного ефекту від використання людського капіталу суспільства у всіх сферах його життєдіяльності; 3) *кумулятивно-ретрансляційна* – накопичення людського капіталу у часі та на базі спадковості, передавання, формування нових знань та навичок.

Висновки і пропозиції. Таким чином, обґрунтування змісту та напрямів трансформації інноваційної моделі економічного розвитку у соціально-інноваційну, що є необхідним для подолання інноваційної дисфункції економіки України, базується на визначенні та класифікації функцій людського капіталу як провідного чинника інновацій. Людський капітал – це запас успадкованих та набутих здібностей, навичок та вмінь людини до продуктивної діяльності, який накопичується та використовується в процесі її життєдіяльності, відтворюється на базі інвестицій та забезпечує ефективне виробництво і споживання, є чинником отримання різних форм доходу, і процес як використання продуктивних сил людини, що забезпечує зростання вартості. Людський капітал порівняно з речовим (фізичним) капіталом є нематеріальним та має такі особливості: втіленість у людині, залежність від середньої тривалості її життя та періоду працездатності, значна роль у формуванні здібностей людини чинників споживання; вичерпаність та можливість втрати внаслідок невикористання; здатність людського капіталу до оновлення, вдосконалення, розвитку та самопродукування; забез-

печення власнику і користувачеві людського капіталу не тільки різних форм доходу (матеріального, грошового), а і нематеріальних вигод; можливість використання неевристичних показників для оцінки, яка може бути негрошовою.

Система функцій людського капіталу має певні рівні: індивідуальний, корпоративний, національний, на кожному з яких йому притаманні власні і вмінені функції як коло його зобов'язань відносно власника і користувача. На індивідуальному рівні власними функціями людського капіталу є ресурсна, відтворювальна, комерціалізаційна, соціалізаційна; на корпоративному рівні вмінені функції фірмово-специфічного людського капіталу як складової інтелектуального капіталу організації є виробнича, інноваційна, економічна, ринкова, організаційно- і соціально-адаптаційна функції; на національному рівні до вмієних функцій людського капіталу суспільства належать соціально-інноваційна, синергетична, кумулятивно-ретрансляційна.

Зміст, ступінь реалізації власних і вмієних функцій людського капіталу на індивідуальному, корпоративному, національному рівнях залежать від багатьох факторів та умов, які, у сукупності, відображають рівень соціально-економічного, політичного, духовного розвитку суспільства та людини. В умовах, які не сприяють чи навіть перешкоджають реалізації функцій, виникає дисфункція людського капіталу, яка є предметом подальшого аналізу.

Список літератури:

1. Блауг М. Методология экономической науки, или Как экономисты объясняют / М. Блауг ; пер. с англ. Ю. В. Автономова. – М. : Журнал «Вопросы экономики», 2004. – 416 с.
2. Чухно А.А. Модернізація економіки та економічна теорія / А.А. Чухно // Економіка України. – 2012. – № 9. – С. 4–12.
3. Рожков Г.В. Генезис инновационной экономики в России [Электронный ресурс] / Г.В. Рожков ; под. ред. С. Ерошенкова. – М. : МАКС Пресс, 2009. – 888 с. – Режим доступа : <http://rudocs.exdat.com/docs/index-485010.html?page=14>.
4. Корчагин Ю.А. Широкое понятие человеческого капитала [Электронный ресурс] / Ю.А. Корчагин. – Режим доступа : <http://www.lerc.ru/books/articles/0003/0022/>.
5. Еволюція поглядів на людський капітал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mev-hnu.com/blog/2010-12-09-3>.
6. Капелюшников Р.И. Теория человеческого капитала [Электронный ресурс] / Р.И. Капелюшников. – Режим доступа : [http://www.inspp.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=75&Itemid=0\\$](http://www.inspp.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=75&Itemid=0$).
7. Чухно А.А. Інституційно-інформаційна економіка [Електронний ресурс] / А.А. Чухно. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15660212/ekonomika/evolyutsiya_yavishcha_kategoriyi_lyudskiy_kapital#707.
8. Дерій Ж.В. Теоретичні аспекти розвитку теорій людського капіталу [Електронний ресурс] / Ж.В. Дерій. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2013/Economics/14_125292.doc.htm.
9. Пасхавер Б.Й. Аграрний сегмент національного багатства / Б.Й. Пасхавер // Економіка України. – 2013. – № 2. – С. 49–59.
10. Философский энциклопедический словарь. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 576 с.
11. Артемьев А.В. Человеческий капитал как фактор экономического роста [Электронный ресурс] / А.В. Артемьев : автореф. дис...канд. экон. наук сред. 08.00.01 – Экономическая теория. – М. , 2007. – 18 с. – Режим доступа : <http://www.dissertcat.com/content/chelovecheskii-kapital-kak-faktor-ekonomicheskogo-rosta>.
12. Святодух Е.А. Воспроизводство человеческого капитала: методология исследования и российские реалии [Электронный ресурс] / Е.А. Святодух // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2007. – Выпуск № 44. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/vosproizvodstvo-chelovecheskogo-kapitala-metodologiya-issledovaniya-i-rossiyskie-realii>.
13. Королева Н.Н. Воспроизводство человеческого капитала: методология исследования [Электронный ресурс] / Н.Н. Королева, Л.Е. Ревуцкая. – Режим доступа : http://www.rusnauka.com/10_DN_2013/Economics/14_133117.doc.htm.
14. Лобачова Е.Н. Роль человеческого капитала в инновационной экономике [Электронный ресурс] / Е.Н. Лобачова, Л.Н. Борисенкова. – Режим доступа : <http://hmbul.bmstu.ru/articles/101/101.pdf>.
15. Лазарева И.П. Человеческий капитал в процессе модернизации региональных экономических систем [Электронный ресурс] / И.П. Лазарева. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/chelovecheskiy-kapital-v-protseesse-modernizatsii-regionalnyh-ekonomicheskikh-sistem>.

Носик Е. Н.

Национальный фармацевтический университет

ФУНКЦИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА КАК ФАКТОРА ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Резюме

На основе сравнительного, системного и функционального анализа раскрыто содержание и основные виды функций человеческого капитала в социально-инновационной модели экономического развития. Охарактеризованы особенности человеческого капитала как нематериального по сравнению с физическим капиталом. Обосновано содержание собственных и вмененных функций человеческого капитала на индивидуальном, корпоративном и национальном уровнях.

Ключевые слова: человеческий капитал, нематериальный и физический капитал, собственные и вмененные функции человеческого капитала, индивидуальный, корпоративный, национальный уровни системы функций человеческого капитала, социально-инновационная модель экономического развития.

Nosik E. N.

National Pharmaceutical University

THE FUNCTION OF HUMAN CAPITAL AS A FACTOR OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ECONOMY

Summary

The content and basic functions of the human capital in the socio-innovative model of economic development are disclosed on the base of the comparative, systematic and functional analysis. The especially of human capital as intangible as compared to physical capital are characterized. The content of their own and imputed functions of human capital at the individual, corporate and national levels are justified.

Key words: human capital, intangible and physical capital, personal and imputed function of human capital, individual, corporate, national level of the system of the functions of the human capital, socio-innovative model of economic development.

УДК 338.23(47+57):[33(=161.2:100)]-054.72

Полюсевич Ю. Г.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

НОВА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ВІДОБРАЖЕННЯ У ПРАЦЯХ ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

У статті досліджено суть та особливості розвитку радянської господарської системи в період нової економічної політики на основі праць українських економістів-емігрантів. Проаналізовано точки зору вчених українського зарубіжжя щодо відродження деяких ринкових інститутів та їх впливу на господарську діяльність як у сільському господарстві, так і в промисловості, а також їх роль у відбудовчих процесах в господарському комплексі України в складі СРСР. Показано дещо перебільшені сподівання дослідників української еміграції на відновлення елементів ринкової системи періоду непу як визначальних в процесі подальшого розвитку господарства України.

Ключові слова: нова економічна політика, діаспора, радянська господарська система, продрозкладка, продподаток, колективна власність, державна власність, радянські трести, радянські синдикати.

Постановка проблеми. Нова економічна політика як особливий етап розвитку радянської господарської системи завжди привертала увагу дослідників, як радянських, так і зарубіжних. Не виключенням серед них були й представники українського зарубіжжя, які, починаючи з 20-х років ХХ ст. неодноразово звертались до цього періоду радянської історії. Вони намагались знайти в неї певні ознаки ринкової системи, побачити перспективи її розвитку як основи формування національної економіки України. Такі дослідження є надзвичайно актуальними в сучасних умовах необхідності подальшого реформування господарського комплексу України, становлення цілісної національної господарської системи, без чого є неможливим подальший успішний розвиток нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Творчий доробок представників української економічної думки в еміграції вперше в Україні був

оглядово досліджений в праці «Історія економічної думки України» (1993) Н. Петровською, яка виокремилася серед їх представників такі знакові постаті, як В. Тимошенко та Вс. Голубничий. У курсі «Історія економічної думки України» львівський дослідник С. Злупко також приділяє увагу розвитку економічної думки в українській діаспорі. Остання праця, в якій дається значно більш ґрунтовний аналіз як напрямків економічних досліджень, так і науковий установа українського зарубіжжя вийшла у 2011 р. (Горкіна Л. П. ХХ століття з історії української економічної думки: коротка ретроспектива: монографія / Л. П. Горкіна, М. Г. Чумаченко; під заг. ред. О. О. Шубіна. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. – 142 с.), в якій згаданим проблемам присвячений цілий розділ.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання нової економічної політики в працях українського зарубіжжя є, прак-